

A nemzettudat károsodásáról

A Szárszó '96 Budapesten c. tanácskozás margójára

A tanácskozás programja

Előadóként meghívtam kaptam a Szárszó '96 – Budapesten c. konferenciára. Bár a háromnapos tanácskozás időpontja: szeptember 20., 21. és 22. nem nagyon felelt meg, hiszen az egybe esett a VMSZ választási közgyűlésével és a Magyarok Világszövetsége elnökségi ülésével, a meghívásnak eleget tettem, és részt vettem a „másik Magyarországnak” hagyományossá váló nagy sereg-lésén, a Testnevelési Egyetem zsúfolásig megtöltött dísztermében.

Mindenekelőtt tájékozódni mentem a magyar „jövő-építés” lehetőségeiről, meghallgatni azokat az eminens előadókat, akik a „stratégiai összefogás” jegyében eddig is sokat fáradoztak a magyarság jövőképeként, nemzet-tudatának a kialakításán és valamilyen nemzeti minimum létrehozásán.

A program szerint az első nap a magyar kultúra és oktatás kérdése szerepelt napirenden. Az ezeréves iskola jövőképe, nemzettudat a protestáns iskolarendszerben, a népi-nemzeti irodalom küldetése a történelmi Magyarországon, a magyar ifjúság új parainézise, küzdelem a médiáért, új magyar élettervezés és -irányítás, tudomány-és művészet-szervezés, a vidéki Magyarország.

A téma gazdája: Kanyar József. Főlkért előadók: Mészáros István, Ladányi Sándor, Czine Mihály, Keller-mayer Miklós, Somorjai Ádám, Szögi László, Sára Sándor, Kósa Ferenc, Fekete Gyula, G. Nagyné Maczós Ágnes, Csate György, Somodi István.

A második nap témája: **Mai magyar közélet – nemzeti jövő.** A nemzeti lét, a nemzeti megmaradás szellemi, erkölcsi, politikai alapjai és feltételei a világgazdaság és a világpolitika mai körülményei között. Mai magyar közélet, magyar belpolitika a Kárpát-medencében. Nemzetgazdasági stratégia és szociális biztonság. Önálló államiság, alkotmányosság, önkormányzatiság és a hazai többpártrendszer. Lehet-e így nemzetet és demokráciát építeni, s ha nem, akkor hogyan?

A téma gazdája Bíró Zoltán volt. A főlkért előadók pedig: Csoóri Sándor, Csúrka István, Dudás Károly, Duray Miklós, Fülöp G. Dénes, Gicz György, Kádár Béla, Kiss Gy. Csaba, M. Kiss Sándor, Kukorelli István, Lezsák Sándor, Pozsgai Imre, Pölöskei Ferenc, Samu Mihály, Szabó Zsolt, Szokai Imre, Tóth Károly.

A harmadik napon: **Közép-Európa és a nemzeti közösségek jövője** címen a térség nemzeti regionális és kisebbségi kérdései kerültek terítékre. Mit jelent itt és most a nemzetállam fogalma? Élhetnek-e önrendelkező közösségekben az állam más nyelvű polgárai? Milyen körülmények között léphet fel Magyarország a határon túli magyarok jogaiért?

A témákör gazdája Kiss Gy. Csaba volt, a főlkért előadók pedig: Lech Walesa, Bohumil Dolezal, Jož Rudolf, Tabajdi Csaba, Luka László, Grendel Lajos, Hódi Sándor, Bodó Barna, Borbély Imre, Csapody Miklós, Németh Zsolt, Görömbei András, Kolozsi Béla, Szesztai Ádám.

A főlkért előadókon kívül a résztvevőknek módjuk volt felszólalásra, akik éltek is ezzel a lehetőséggel. Ilyen szempontból azonban mindegyik nap rövidnek bizonyult. Az idő hiányában el nem hangzott hozzászólások az elhangzottakkal együtt könyv alakban fognak megjelenni a Püski Kiadónál.

A tanácskozáson számos kitűnő előadás, helyzetelemzés, értékelés, javaslat, meglátás hangzott el. „Nemzeti terv” persze nem született belőlük. „Stratégiai összefogás” sem jött létre. Ilyen széles plénumtól nem is lehetett ezt

elvárni. A Szárszó '96 konferencia azonban meggyőzően példázta a nemzeti erők egységes szembenállását a jelenlegi kormánnyal. Talán ennek az előérzetével magyarázható a szocialista érületű meghívottak távolmaradása a tanácskozásról.

Az alábbi beszámolóval nem az a célom, hogy összefoglaljam a tanácskozáson elhangzottakat. Akit érdekel, az majd megvásárolja és átlapozza a tanácskozásról készült kiadványt. A benyomásaimról kívánok szólni, és ismertetném azokat a gondolataimat, amelyeket előadásomban megosztottam a hallgatósággal.

Magyar melankólia

Ezen a tanácskozáson is, mint csaknem minden magyar-magyar fórumon, ugyanaz a szemléletmód és hangulati beállítódás volt megfigyelhető. Az előadók és hozzászólók többsége olyan élményvilágot jelentett meg, amely pszichológiailag a lelkileg megtört emberek sajátja. Örökös önvádolások, az önbecsülés elvesztése, a tevékenység legátlódása, a mozgáster beszűkülése – mindez persze a nemzetre kivetítve. Szűnni nem akaró panaszárat arról, hogy a magyar nép beteg, sőtét ármány áldozata, amely áthidalhatatlan válságba került, hogy a kormány rossz, milliók rettegnek a holnaptól, minden pusztul és vesz. Különbőség legfeljebb abban van a felszólalások között, hogy ki tudja meggyőzőbben, újabb érvekkel, más szempontból, sötétebb színekkel ecsetelni a helyzet reménytelenségét.

Szerencsére mindig vannak kivételek, elszánt emberek, akikre a bizakodás, a sőtétvagy jellemző. Ilyen kivételt képeznek többnyire a határon túli magyarok reprezentánsai is, akik sokkal gyakorlatiasabbak ebben a kérdésben.

Az esetek többségében azonban mintha valamilyen megnevezhetetlen félelem, a megsemmisülés érzése telepedne a lelkekre, ami a nemzeti önértékelés csökkenésében, heves vádaskodásban, a nemzet kíméletlen szigorú kritikájában ölt testet.

Mindez a melankólia jellemzője. Nem véletlenül tartják sokan a magyart melankolikus népnek. Aki a magyarság lelki-egészségügyi kérdéseivel foglalkozik, azt is tudja, hogy ez a melankólia, sajnos gyakran ölt súlyos depresszív formát. Annál inkább szükségünk van reális önismeretre és egészséges önbecsülésre.

A lélektan azt tartja, hogy a túl szigorú „felettes én” felelős a melankólia és a depresszió kialakulásáért. A külvilág normáit és elvárásait megjelentő „felettes én” az, ami az élményvilágra rátelepszik, a gondolkodást beszűkíti, a cselekvést korlátok közé szorítja. Minél szigorúbb ez a „felettes én”, annál erősebb a kilátástalanság-érzés, az önvádolás, annál jobban elszegényedik, beszűkül, elszűrül a személyiség.

Ez a melankolikus hangulat gyakran más személyekre, tárgyra tolódik át. Miközben szigorú „felettes én”-ünk miatt voltaképpen saját magunkat érezzük rossznak, tehetetlennek, bűnösnek, értéktelennek, ezt a nemzettel való azonosulást mentén magára a nemzetre vetítjük ki. Más szóval a nemzet a képzelet szintjén felveszi a magát fenyegetve érző, szorongó, sarokba szorított személy tulajdonságait.

Bevallom, engem zavar ez a melankolikus szemléletmód, hiszen a valóságban nem a nemzet, hanem az egyének cselekvőképessége és tevékenységi köre az, ami legátlódik. A nemzet ostromozása, a büntudatkeltés, a szüntelen vádaskodás abból a konfliktusból és ambivalens viszonyból ered, hogy önazonosságunk tárgya, a nemzet nem oldja meg helyettünk a sorskérdéseket.

Személyes álláspontom az, hogy szakítani kell ezzel a viselkedéssel. A politikában nincs helye semmiféle nemzetre kivetített kishitűségnek. Illetve ha ez a beállítódás és szemléletmód közgondolkodásunkban mégis teret nyer, az nem a magyarság, hanem mások politikai érdekeit jeleníti meg.

En magam hajlamos vagyok annak a feltételezésére, hogy ennek a közgondolkodásnak a kialakulása egy tudatos (értékromboló) politikának a következménye. Hogy mi ennek a politikának a célja? Szigorú korlátok közé szorítani a magyarok életszerveződését. Ez az igyekező összecseng azzal a nagyhatalmi törekvéssel, amely nemcsak a virtuális valóságban, hanem de facto feldarabolta az országot, és rabigába döntötte a magyarságot.

No de az a hatalmas veszteség, amit a magyarság Trianonban elszenvedett, mért szolgál ma is a szüntelen önvádolás alapjául? Nyilvánvalóan azért, mert ezt súlykolták, és ezt súlykolták ma is belénk. Hadd illusztráljam ezt néhány szemléltető példán. Olyan hamis állításokon, amelyek a magyar közgondolkodásba már beépültek, jelentősen hozzájárulva a nemzeti önértékelés csökkenéséhez.

„A magyarság Európa egyik legtragikusabb sorsú népe”

Ki ne hallotta volna, hogy a magyarság a legtragikusabb sorsú népe Európának, vagy csaknem az egész világnak. Eltekintve attól, hogy számtalan előadás, cikk, híradás ilyen lesújtó és reménytelen képet igyekszik festeni a magyarságról, mintegy a dolgok összegezéséként maga ez a képtelen állítás is úton-útfélen elhangzik.

Más kérdés, hogy ez az állítás a történelmi és politikai párhuzamok alapján nem állja ki semmiféle összevetés-próbáját. A történelmi események és az időszéri problémák alapján a népek sorsát illetően mindenképpen sokkal óvatosabban kellene megvonni a párhuzamokat. Senki sem tudja, miért emeljük ki és hangsúlyozzuk az 1100 éves küzdelem, helytállás, országgyarapítás, győztes hadviselés közül azt a néhány epizódot, amely vereséggel végződött számunkra?

„Ilyen mélyponton még sohasem voltunk”

Sokan arról igyekeznek meggyőzni bennünket, hogy a magyarság egy soha nem látott szellemi-erkölcsi-gazdasági-biológiai pusztulás áldozata. A mélyponton illetően történelmileg sem igaz ez az állítás. Nem igaz a rendszerváltoztatás vonatkozásában sem. De ha körülnézünk egy kicsit Közép-Kelet-Európában, és látjuk, hogy milyen súlyos válságban vannak a Magyarországgal szomszédos országok, hogy milyen szellemi-erkölcsi-gazdasági-biológiai pusztulás megy végbe például a Balkánon, egyszerűen képtelenség, hogy körülményekből és eseményekből adódóan egyetlen logikus következtetésként ez a velejéig hamis állítás kinálkozzon? Gondok, bajok persze vannak Magyarországon is, de különös mércét kell alkalmazni ahhoz, hogy ennek alapján a legsötétebbnek a magyarság helyzetét lássuk.

„Történelmünk egyik legnagyobb krízisét szenvedjük”

Nyilván pénzügyi és gazdasági szakembereknek sem könnyű eligazodni a gazdasági élet sokszor felismer-

hetetlenségig bonyolult útvesztőiben. Sokan Magyarország gazdasági helyzetéről már évek óta olyan sötét képet festenek, hogy az ember, a magyarság jövőjét illetően pusztán ezek hallatán is hajlandó volna a törülközőt bedobni.

Kelet-Közép-Európa kapkodó menekülése a kapitalizmus felé minden országban együtt jár a gazdasági termelés jelentős visszaesésével. A volt kommunista csatlósállamok közül azonban nem Magyarország áll a legcsehebbül – jöllehet a csehek a magyaroknál jobban állniak. A pénzügyi és gazdasági szakértők Magyarországot a középmezőnybe helyezik, és legpiacképesebb országnak tekintik. Sőt, bár nem nagy, de bizonyos mértékű gazdasági növekedésről beszélnek.

Minden attól függ tehát, hogy kihez, mihez hasonlítjuk helyzetünket. A fejlett tőkés országokhoz viszonyítva, piacképesség ide, gazdasági növekedés oda, nyilván siralomvölgynek tűnik az egész. No, de ha rajtunk, magyarokon ennyire erőt vesz a depresszió, mit szóljanak az emberek Szerbiában, Horvátországban, Szlovéniában, Bulgáriában, Macedóniában, Romániában, Szlovákiában, Lengyelországban, Ukrajnában, Oroszországban? Amíg Magyarországon a rendszerváltozás előtti szinthez képest a visszaesés csekély, az említett államok többségében a gazdasági növekedés 40 százalékot is visszaesett.

„Kis nép vagyunk”

De még ha e téren jobban is állna a szénánk, hiába minden, mert kis nép vagyunk. Kevesen vagyunk. Annyiszor sulykolták ezt belénk, hogy ez csekélyesség-érzés lehervaszt csaknem minden magyart. Pedig hazugság az egész. Az igazság az, hogy a magyarul beszélők számát tekintve a magyar nyelv a világon és Európában igen rangos helyen áll. A világon a 40., Európában pedig a 11–12. Rádadásul a környező országokban mind kisebb lélekszámú népek élnek: mint például a szlovének, horvátok, muzulmánok, szerbek, albánok, macedónok, bolgárok, szlovákok, csehek. Mi is akkor a baj tulajdonképpen?

„Idegen nyelvtengerben ellenséges népek között”

Am hiába szakítunk a kis nép mítoszával, újabb érvek szólnak gyászos sorsunk beteljesedése mellett. A magyarság kilátásai más népekénél akkor is rosszabbak, mert, így a fáma, az idegen nyelvtengerben élő magyarságot ellenséges népek veszik körül, akik pusztulásra törnek.

Nem így van ez sem. A nyelvrokonság hiánya ma nem játszik szerepet az ellenségeskedésben. Ellenkezőleg, identitásuk megőrzése érdekében napjainkban éppen azok a népek váltak egymás elszánt ellenségévé, amelyek nyelvileg igen közel állnak egymáshoz, akik különösebb kommunikációs nehézség nélkül megértik egymást. A cseh és a szlovák, szerb és a horvát, a macedón és a bolgár nyelv között könnyű az átadás-átvétel, ezért mindegyik nép attól retteg, hogy nyelvét bekebelezi a másik nyelv, hogy identitására veszélyt jelent a másik nép. Tegyük mindjárt hozzá, hogy ez a veszély sokkal realitásos, mint mondjuk a magyarság esetében. Gondoljunk csak Masaryk mondására, mely szerint szlovák nyelv nincs. De utalhatnánk éppenséggel Vuk Drasković szerb ellenzéki vezér kijelentésére, aki szerint viszont horvát nyelv nincs. A bosnyákokról, vagy a szerbek és a montenegróiak közötti viszályról nem is beszélve.

A fenti példákkal ellentétben a magyarság létezését senki sem próbálta megkérdőjelezni, vagy tagadni. A magyar nyelv és a magyar nép mások önazonossága szempontból nem jelent veszélyt, ahogyan rá nézve sem jelent közvetlen veszélyt egyik nép sem. Hozzá tehetnénk

ehhez azt is, hogy Magyarország azon kevés országok közé tartozik, amelynek határain belül sincsenek nyelvi problémák. Merthogy Európa öt országát (Svájcot, Hollandiát, Dániát, Finnországot és Svédországot) kivéve a szabad nyelvhasználatot illetően minden országban heves viták, harckok zajlanak, valóságos nyelvháborúk dúlnak, amelyek bármikor valóságos háborúvá fajulhatnak.

A múlt felé fordulás

Gyakran felróják nekünk magyaroknak, hogy a múltban élünk, állandóan a történelmi sérelmeinket emlegetjük. Ez azért van, mondják, mert nincs jövőképünk. A jelen kihívásaitól és a jövőtől való félelmünkben a múltban keresünk kapaszkodókat.

A múltba fordulás csakugyan lehet válság jele. A magyarság azonban nem a múlt értékeinek a kutatásával, nem a múlt megszüntetésével, nem a nemzet öntömjénezésével van elfoglalva, hanem a nemzet szétdaraboltságának okaival. Ami viszont a nemzet fennmaradása, gyarapodása szempontjából nagyon is jövőbe mutató kérdés. Nem véletlen, hogy saját jövőjüket illetően a szomszéd népeknek is először Trianon jut eszükbe.

A kisebbségi kérdés

Sokan úgy tartják, hogy Magyarország számára terhes és kezelhetetlen örökséget jelentenek a határon túli kisebbségek, akik nehezítik boldogulását és politikai manőverezési lehetőségét. Mi tagadás, az a körülmény, hogy a trianoni békediktátum következményeként az utódállamokban jogfosztott helyzetben tartanak több millió magyar kisebbséget, nem könnyíti meg a magyar kormány helyzetét.

A kisebbségi kérdés azonban korántsem csak magyar kérdés. Európa országaiban a mintegy 750 millió lakos közül több mint 100 millióan élnek kisebbségben. És a kisebbségek helyzetét csak kevés helyen sikerült megnyugtató módon megoldani. A kérdés megoldatlansága miatt 6 országban (Nagy-Britannia, Románia, Szlovákia, Spanyolország, Macedónia, Moldávia) jelentős etnikai feszültségek vannak. További öt országban (Törökország, Horvátország, Jugoszlávia, Bosznia-Hercegovina, Oroszország) az etnikai feszültségek véres konfliktusokká váltak. Öt ország pedig (Albánia, Görögország, Bulgária, Ukrajna, Lettország) etnikai feszültségben él a szomszédos államokkal. Bármennyire vonakodjék is Európa tőle, a fennálló nemzetiségi problémák megoldása és a konfliktusok megelőzése szempontjából elengedhetetlen a kisebbségi kérdés rendezése.

Alapszerződések

Ezekben a napokban szinte minden nemzetben gondolkodó embert paralizál a magyar–román alapszerződés aláírása. Nem vitás, hogy az államszerződések kapcsán a baloldali magyar kormány ugyanazt a politikát folytatja a határon túli magyarokkal, mint a szomszéd államok volt posztkommunista kormányai. Együtt próbálják maguk alá gyűrti a rebellis magyarokat – az Európai Unió-béli államok politikai vezetőinek a segédletével.

A népéért, nemzetéért felelősséget érző kormány egyébként nem mondhat le az elszakított területeken élő több milliós lélekszámú magyarságról, helyzetének rendezésére irányuló jogi követelésekről, beleértve akár a határok békés megváltoztatását is. Ha ezt mégis megteszi, akkor ezt vagy nem szabad akaratából cselekszik, vagy nem a nemzet érdekeit képviseli. A legjobb esetben is nem a józan mérlegelés szabályai szerint cselekszik.

A helyzet azonban korántsem olyan csüggesztő. Az a körülmény, hogy Magyarország szomszédai alapszer-

ződésekben kívánják biztosítva látni a határok sérthetlenségét és a területi követelések kizárását, abból a felismerésből fakad, hogy tartanak a magyarság növekvő súlyának, befolyásának a veszélyétől.

Magyarország nem akarja határait erőszakkal megváltoztatni. A Helsinki Záróokmány tiltja a határok erőszakos megváltoztatását. Ha a szomszédos államok mindezt valamiért mégis kevésnek tartják, az egyértelműen arra utal, hogy jövőbeni esélyeiket rosszabbnak tartják a magyarokénál. Bizonyára nekik van igazuk.

Jövőválság?

A pesszimista állítások szerint a magyarság jövője, az európai népektől való lemaradás miatt, gyakorlatilag kilátástalanná vált. Hadd cáfoljuk ezt itt csak egyetlen példával. A fejlett Európában a boldogabb jövőbe vezető út, mint tudjuk, a tudományos/technikai fejlődés útja. A jövő építését illetően tehát nekünk is, mint más népeknek, azon kell lennünk, hogy erről az útról le ne maradjunk.

A számítógépek korában élve vegyük mindjárt alapul a komputert. Nos, eltekintve attól, hogy már a számítógép létrejöttében is jelentős érdemek illeik a magyarságot (gondoljunk csak a számítógép atyjára, Neumann Jánosra), ami a számítógépes felszereltséget és felkészültséget illeti, Magyarország ma a 4. helyen áll Európában. Gondoljuk meg, mit jelent ez a jövő szempontjából. Milyen hallatlan előnyt jelent ez a magyarságnak napjainkban, amikor a számítógép az Internet hálózat révén teljesen új arculatot ad a világnak.

És ezen a téren a határon túli magyarság sincs nagy lemaradásban. Az egyik vajdasági magyar kisvárosban pl. több mint 500 számítógép van, és többen rákapcsoltak már az Internet hálózatra. Hol van itt a lemaradás?

Összegezés

Hosszasan sorolhatnánk tovább azokat a megalapozatlan vádakot, amelyek a nemzet további esélytelenségét volnának hivatottak példázni. De a fenti példák alapján is nyilvánvaló, hogy ezek az állítások mind egy irányba mutatnak: a magyarság önértékelését kívánják aláásni. Sajnos, ezek a gondolatok már nem kis mértékben a nemzeti öntudatnak a hamis tartalmi elemeivé váltak, amelyek hatalmas rombolást végeznek: aláássák önbizalmunkat, s hozzájárulnak a nemzet önpusztító magatartásához.

Ezek a mások által „realistának” mondott meglátások, „racionálisnak” tartott helyzetelemzések a legképtelenebb és legirracionalisabb életérzést sugallják, melyek eredményként a térségben kétségkívül a magyar nép rendült meg leginkább közösségi tudatában.

Nem arról van szó, hogy lehetőségeinket illetően hamis reményeket tápláljunk. Ha azonban valaki ténylegesen a bajok keresésére szánja rá magát, és számvetést készít a dolgok állásáról a maguk körülhatárolt, pontos és igaz mivoltában, a legnagyobb szigor mellett sem nyerne igazolást ez a magyar önostorozás.

Első és legfontosabb dolgunk tehát az, hogy ezt a rólunk alkotott hamis képet feladjuk. Hogy szakítsunk azzal a tévhittel, hogy a magyarság nehezebb helyzetben van, mint a térség többi országa. Szakítsunk a kis nép mítoszával. Vessük el az ellenségekkel körülvevő magyarság hiedelmét. Ne fogjuk fel vereségként azt is, ami győzelem. Vegyük észre, hogy a milliók életét elpusztító kommunista rendszer haldoklik. Hogy Magyarország néhány éve szabad ország. Több mint egy ezredév után – megannyi tudóst és szentet adva a világnak – legyünk büszkéek magyarságunkra. A csüggedt, önmarcangoló és meddő politizálást pedig cseréljük fel cselekvő, helyzetteremtő magatartásra.

Dr. H. Sándor